

Jalostuksen tavoiteohjelma
akitalle 2014-2018



秋
田
犬

Akita ry

Sisällysluettelo

1	Yhteenveto	3
2	Rodun tausta	4
3	Järjestöorganisaatio ja sen historia.....	6
4	Rodun nykytilanne	7
4.1	Populaation rakenne ja jalostuspohja	7
4.2	Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet.....	13
4.2.1	Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun tarkoituksesta	13
4.2.2	Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	13
4.2.3	Käyttö- ja koeominaisuudet.....	14
4.2.4	Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen	17
4.2.5	Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta	18
4.3	Terveys ja lisääntyminen	19
4.3.1	PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	19
4.3.2	Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	23
4.3.3	Lisääntyminen	25
4.3.4	Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	26
4.3.5	Yhteenveto rodun keskeisimmistä hyvinvointi- ja terveysongelmista	26
4.4	Ulkomuoto	27
5	Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta.....	29
6	Jalostukseen tavoitteet ja toteutus.....	32
6.1	Jalostuksen tavoitteet	32
6.2	Suosituksat jalostuskoirille ja yhdistelmille.....	32
6.3	Rotuyhdistyksen toimenpiteet.....	33
6.4	Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	34
6.5	Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	34
7	Lähteet.....	35

Hyväksytty yhdistyksen yleiskokouksessa 29.04.2012

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 26.11.2012

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 9.4.2013

Tavoiteohjelmaehdotus on tehty Suomen Kennelliiton "Jalostuksen tavoiteohjelman mallirunko harvalukuisille roduille" –ohjetta mukailien (akitoja rekisteröity 2007-2011 yhteensä 222 kpl).

1 Yhteenveto

Jalostuksen tavoiteohjelman tarkoituksena on analysoida akitan tämänhetkistä tilaa, sekä visioida tulevaa ja laatia suunnitelma mahdollisten uhkien ehkäisemiseksi.

Tavoiteohjelmassa kerrotaan nykytilanne sekä toiveet rodun tulevaisuudesta. Keskeinen sisältö on laatia jalostukselle suositukset, joita noudattamalla saadaan tulevaisuudessa entistäkin terveempi ja elinvoimaisempi akita.

Akita on alkuperältään japanilainen metsästyskoirarotu, jonka historia on ollut tapahtumarikas. Nykyään akitaa kasvatetaan seura- ja näyttelykoiraksi, mutta akita soveltuu myös monipuoliseksi harrastuskoiraksi. Suomessa rotua edustaa Suomen Seurakoirayhdistyksen alainen Akita ry, joka on myös Suomen Kennelliiton jäsen. Suomessa akitoja on noin 450 kappaletta ja kasvattajia kymmenkunta.

Maailmanlaajuisesti akitoja on nykyään kymmeniä tuhansia, joista valtaosa rodun kotimaassa Japanissa, mutta rotu on lähtöisin vain muutamasta kantakoirasta. Tästä johtuen rodun geneettinen pohja on kapea, minkä vuoksi populaation geneettiseen monimuotoisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Rodussa on autoimmuunisairauksia - SA (Sebaceous Adenitis) ja VKH/UDS (Vogt-Koyanagi-Harada – syndrooma/Uveodermatologinen syndrooma) -, joiden ehkäisyä haittaa vähäinen geenimuuntelu. Etenkin tästä johtuen tulisi jalostuksessa ottaa huomioon koirien sukulaisuussuhteet ja pyrkiä pitämään perinnöllinen muuntelu mahdollisimman laajana. Harkitut, erisukuiset tuontikoirat, ovat ainoa toivo, sekä suurin uhka, koska tuontien suvuissa esiintyvistä ongelmista on usein vaikea, ellei jopa mahdotonta saada avoimesti tietoa.

Perinnöllisten sairauksien ehkäisyn lisäksi jalostuksen tavoitteena on yhteiskuntakelpoinen perhekoira säilyttäen samalla akitalle tyypilliset luonteenpiirteet. Ulkomuodon osalta pyritään terveeseen rakenteeseen ja oikeaan rotutyyppiin (oikea luustonvahvuus, karvanlaatu, väri, pää ja ilme).

2 Rodun tausta

Japanilaisten rotujen eriytyminen alkoi, kun merenpinnan nousu jakoi Japanin erillisiksi saariksi. Alunperin akita polveutuu keskikokoisista japanilaisista koirista, suurikokoisesta kiinalaisesta Gou -koirasta ja pohjoisen alueen koirista. Akitan uskotaan saaneen pitkäkarvageenin perimäänsä siperialaiselta Karafuto - koiralta.

Odaten, nykyisen Akita - prefektuurin, alueella metsästys jatkui jopa modernille aikakaudelle saakka, vaikka maanviljely yleistyikin. Matagi-kylissä oli metsästykseen käytettyjä pystykorvia, joita kutsuttiin Matagi-inuiksi. 1700-luvun epävakaat sosiaaliset olot pakottivat Odaten alueen asukkaat varautumaan itsepuolustukseen ja hankkimaan vartiokoiria. Käyttötarkoituksen muuttuminen metsästyksestä vartiointiin johti suurikokoisten koirien valintaan jalostuksessa, vaadittiinhan vartiokoiralta kokoa ja näyttävyyttä. Tämä oli perusta akitan kehitykselle.

Odaten ympäröivillä alueilla jotkut suvut alkoivat käyttää koiriaan koirataisteluihin. Vaikka koirien käyttötarkoitus muuttui, oli 1890-luvulle asti risteytetty vain saman alueen koiria. 1890-luvulla koiratappeluiden noustua yleiseen suosioon alettiin koiriin risteyttää vieraita rotuja, mm. mastiffia, tanskandoggia ja bernhardinkoira, jolloin japanilaisille roduille tyypilliset pystyt korvat ja kippura häntä katosivat.

Vuonna 1909 koiratappelut kiellettiin Odatessa. Kieltoa seurasi koiravero ja rabieseepidemia, joiden summana Odatesta hävisivät lähes kaikki koirat. Koiratappeluja alettiin järjestää öisin salassa ja Odate-inuja alettiin risteyttää Tosa-taistelukoiron kanssa. Näitä koiria kutsuttiin nimillä Kairyo-ken (parannettu koira) tai Shin-akita (uusi akita). Puhtaiden japanilaisten koirien luultiin kokonaan kadonneen Odatesta, mutta tosiasiasa Odaten läheisistä kylistä löytyi vielä alkuperäisiä vahtikoiria ja vuorilta löytyi Matagi-inuja, joilla vieläkin metsästettiin. 1900-luvun alkupuolella oli siis kahden tyyppisiä Odate-inuja: toisella oli pystyt korvat ja kippura häntä, toisella ryppyinen otsa ja lupat tai puolipystyt korvat.

1919 tuli voimaan laki, jonka mukaan japanilaisia eläimiä tuli suojella kansallisaarteina. Akitaa ei vielä tällöin kuitenkaan huolitettu kansallisaarteeksi. Japanilainen akitojen rotujärjestö AKIHO perustettiin vuonna 1927. Vaikka japanilaisten rotujen säilyttäminen alkoi kiinnostaa ihmisiä, risteytettiin ulkomaisia rotuja japanilaisten koirien kanssa. Puhtaita koiria etsittiin Odaten alueelta ja vuonna 1931 akita julistettiin kansallisaarteeksi, mikä olikin välttämätöntä rodun säilymiselle puhtaana.

Vain muutama akita selviytyi toisesta maailmansodasta, mutta jo vuonna 1947 pidettiin ensimmäinen sodanjälkeinen näyttely. Sodan jälkeen akitat jakautuivat kolmeen tyyppiin: Matagi-akita, taistelu-akita ja saksanpaimenkoira-akita. Taistelu-akitoissa näkyi niiden vieraiden rotujen vaikutus, joita akitoihin oli koiratappeluiden aikakaudella sekoitettu. Saksanpaimenkoira-akitat olivat tulosta sodan aikana tapahtuneesta akitojen ja saksanpaimenkoirien risteyttämisestä. Sodassa hyödyttömät koirat oli määrätty lopetettavaksi elintarvikepulan vuoksi, ja siksi jotkut kasvattajat risteyttivät akitojaan saksanpaimenkoirien kanssa säilyttääkseen rodun perimän. Matagi-akitat edustivat alkuperäistä metsästystyyppin akitaa.

Japanilaiset alkoivat kehittää akitaa ulkomuodollisesti alkuperäisen metsästystyyppin suuntaan. Metsästys käyttötarkoituksena ei kuitenkaan ollut enää jalostuksen päämääränä, vaan oikea ulkomuoto oli jalostuksessa etusijalla. Jalostuksen ja valinnan tuloksena punaisten akitojen määrä alkoi lisääntyä ja saksanpaimenkoirien ja taistelukoiron vaikutus alkoi vähitellen hävitä. Väreistä seesami menetti suosiotaan, kun

taas brindle ja valkoinen punaisen ohella vakiintuivat akitan väreiksi. USA:han vietiin akitoja 1950–60 –luvuilla. Akitan kehitys oli vielä kesken ja vientikoirat ilmensivät vieraiden rotujen ominaisuuksia. USA:ssa kasvattajat katsoivat taistelu-akitojen olevan oikeaa tyyppiä ja lähtivät jalostamaan akitaa toiseen suuntaan kuin japanilaiset kasvattajat. USA:n ja Japanin kasvattajien valinnoista johtuen maailmassa on tällä hetkellä kaksi hyvin erityyppistä akitaa. FCI maissa amerikanakita tunnustettiin omaksi rodukseen 1.1.2000 alkaen. Vuonna 2003 Irlanti päätti jakaa rodun, ja vuoden 2006 alusta lähtien myös Iso-Britanniassa akita on jaettu kahdeksi eri roduksi. USA:ssa sekava tilanne vielä jatkuu amerikanakitan ja akitan molempien ollessa vain akitoja. Vastaavanlainen tilanne vallitsee myös Australiassa ja Uudessa Seelannissa.

Suomessa akita on aina ollut ensisijaisesti seura- ja näyttelykoira. Ensimmäiset akitamme edustivat lähinnä amerikkalaista tyyppiä ja nämä koirat eivät juuri vaikuta enää tämän päivän populaatiossa. Ensimmäiset japanilaistyyppiset akitat tuotiin Suomeen 1990-luvun alussa. Tällöin Suomessa oli vielä käytössä AKC:n rotumääritelmä akitalle ja japanilaistyyppiset akitat sopivat siihen huonosti. FCI muutti akitan rotumääritelmää vuonna 1992. Suomessa rotumääritelmä muuttui JKC:n rotumääritelmän mukaiseksi vuonna 1994 ja vähitellen japanilaistyyppi tuli suositummaksi. Tilannetta ja jalostuksen päämääriä selkiytti huomattavasti rotujako vuonna 2000, jolloin akitat ja amerikanakitat erotettiin toisistaan.

Ennen rotujakoa vuonna 2000 akitoja on rekisteröity yhteensä 248 kappaletta, joista vähän päälle 50 on japanilaisia akitoja. Näistäkin viidestäkymmenestä koirasta vain pieni osa on täysin puhtaita japanilaisia akitoja, suurimman osan takana on amerikanakitaa. Nykypäivänäkin amerikanakita vaikuttaa japanilaisten akitojen jalostuksessa, sillä uuden rotumääritelmän astuessa voimaan 1994 alettiin koiria jalostaa japanilaisempaan suuntaan risteyttämällä vanhan tyyppin koiria japanilaisempiin koiriin. Näistä japanilaistyyppisemmistä koirista läheskään kaikki eivät ole olleet lähisuvultaan vapaita amerikanakitasta. Edelleenkin jalostukseen käytetään koiria, joiden lähisuvusta löytyy amerikanakitoja. Uusien, täysin japanilaisten tuontikoirien ansiosta on rotu kaikesta huolimatta alkanut kehittymään oikeaan suuntaan ja Suomessa on muihin Pohjoismaihin verrattuna eniten japanilaisia akitoja.

(lähde: Akita, Japan Kennel Club, Inc., 1998)

3 Järjestöorganisaatio ja sen historia

Akita ry. perustettiin 1989 Tuusulassa ja merkittiin yhdistysrekisteriin 16.12.1991. Yhdistyksen toiminta kattaa koko maan.

Akita on Suomen Seurakoirayhdistys ry:n (SSKY) alainen rotu. Akita ry on ollut Suomen Seurakoirayhdistys ry:n jäsenyhdistys vuodesta 1997 ja Suomen Kennelliitto ry:n jäsen vuodesta 2004. Yhdistys toimi Uudenmaan kennelpiirin jäsenenä vuosina 2004-2012, mutta vuonna 2013 se liittyi Helsingin seudun kennelpiirin jäseneksi.

Yhdistyksen jäsenmäärä on tällä hetkellä 72 varsinaista jäsentä ja 11 perheenjäsentä. Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa Akita-jäsenlehteä sekä vuosikirjan 1-2 vuoden välein. Yhdistyksen pentuopas julkaistaan 2013. Yhdistys järjestää vuosittain kesäpäivät ja talvipäivät vuosikokouksen yhteydessä sekä muita tapahtumia tilanteen mukaan.

Yhdistys on jäsenenä World Union of Akita Club:ssa, jonka yleiskokouksiin pyritään lähettämään vähintään yksi edustaja.

Yhdistys osallistuu ulkomuototuomarien erikoiskoulutuksiin ja koearvostelutilaisuuksiin. Yhdistys on tehnyt akitan rotumääritelmän tulkinnan ulkomuototuomareiden koulutusmateriaaliksi ja valinnut arvioitavat koirat koulutus- ja koearvostelutilaisuuksiin.

Jalostusorganisaatio

Akitan jalostusta ohjaa yhdistyksen hallituksen alainen jalostustoimikunta, jonka puheenjohtaja ja jäsenet valitaan vuosikokouksessa. Toimikunnan koko on avoin. Jalostustoimikunnan jäsenen tulee olla suorittanut Suomen Kennelliiton kasvattajan peruskurssin tai omata vastaavat tiedot. Suositellaan, että ainakin yksi toimikunnan jäsenistä olisi suorittanut Kennelliiton jalostusneuvojan peruskurssin.



4 Rodun nykytilanne

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Akitojen populaation kokoa ja rakennetta arvioitaessa on huomioitava rodun suhteellisen lyhyt historia Suomessa ja etenkin amerikanakitan ja akitan välisen rotujaon jälkeinen kasvatuksen lisääntyminen. Ennen vuotta 2000 (lähes) puhtaita akitapentueita oli Suomessa syntynyt vain viisi (vuosina 1997– 1999), loput akitana rekisteröidyt olivat amerikanakitoja. Rotujaon jälkeen, jalostuksen päämäärien selkiinnyttyä, akitan kasvatustoiminta alkoi vähitellen vilkastua.

Taulukko 1a. Vuositilasto - rekisteröinnit 2000-2005 (Lähde: KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pentueet	1	3	2	7	5	4
Pennut (kotimaiset)	4	19	16	44	32	20
Tuontikoirat	2	2	2	6	2	2
Rekisteröinnit yhteensä	6	21	18	50	34	22
Jalostukseen käytetyt urokset	1	3	2	6	2	4
keskim. jalostuskäytön ikä	2 v 11 kk	2 v 3 kk	7 v 3 kk	2 v 2 kk	5 v 1 kk	2 v
Jalostukseen käytetyt nartut	1	3	2	7	5	4
keskim. jalostuskäytön ikä	4 v 9 kk	1 v 11 kk	3 v 2 kk	3 v 3 kk	3 v 6 kk	3 v 1 kk
Sukusiitosprosentti	0,00 %	0,00 %	0,00%	0,21%	0,60 %	0,00 %

Taulukko 1b. Vuositilasto - rekisteröinnit 2006-2012 (Lähde: KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

Vuosi	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Pentueet	6	7	5	6	13	13	9
Pennut (kotimaiset)	29	29	16	30	53	54	58
Tuontikoirat	4	3	10	7	10	10	7
Rekisteröinnit yhteensä	33	32	26	37	63	64	65
Jalostukseen käytetyt urokset	5	6	3	5	8	8	7
• keskim. jalostuskäytön ikä	2v 6 kk	4v 3kk	2 v	3v 5 kk	2 v 9 kk	3v 3kk	3v 4kk
Jalostukseen käytetyt nartut	6	7	5	6	13	12	9
keskim. jalostuskäytön ikä	3 v 10kk	4v 2kk	4v 2kk	1v 11kk	2 v 7 kk	2v 8kk	2 v 3kk
Sukusiitosprosentti	0,09 %	1,43 %	2,08 %	1,34 %	0,21%	0,00%	0,32%

Suomessa on ennen vuotta 2000 rekisteröity yhteensä 266 akitaa, joista noin 50 kpl on akitoja ja loput amerikanakitoja. Rotujaon jälkeen akitoja on rekisteröity Suomessa 471 kpl (tilanne 31.12.2012), joista tuontikoiria 67 kpl. Maassamme arvioidaan tällä hetkellä olevan noin 450 akitaa.

Taulukko 2. Suomeen rekisteröityjen tuontikoirien alkuperämaat 2000–2012
(Lähde: KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

Syntymämaa	uroksia	narttuja	yht.
Alankomaat	-	1	1
Belgia	1	1	2
Espanja	3	2	5
Irlanti	1	-	1
Israel	2	1	3
Italia	1	-	1
Japani	9	9	18
Jordania	-	1	1
Norja	1	-	1
Puola	3	5	8
Ranska	1	2	3
Ruotsi	2	5	7
Saksa	2	-	2
Tanska	-	1	1
Tseki	5	3	8
USA	-	1	1
Venäjä	1	-	1
Viro	1	2	3
Yhteensä:	33	34	67

Kasvattajat

Vuosien 2000-2012 välisenä aikana Suomessa on ollut 14 kennelnimen omaavaa akitakasvattajaa.

Kanta muissa maissa

Japanissa akitoja on tuhansia. Vuosittaiset rekisteröinnit Japanissa akitojen erikoisrekisterissä AKIHO:ssa on noin 2000-2500 yksilöä.

USA:n kenneljärjestö AKC ja Kanadan kenneljärjestö CKC rekisteröivät edelleen amerikkalaiset ja japanilaiset akitat samaan akitarotuun. Valtaosa rekisteröidyistä akitoista ovat tyypiltään amerikanakitoja.

Euroopassa rotu on suosittu etenkin Saksassa, Ranskassa ja Italiassa. Koiria rekisteröidään vuosittain arviolta joitakin satoja.

Tehollinen populaatio Suomessa

$$N_e = 4 \cdot N_u \cdot N_n / 2 \cdot (N_u + N_n)$$

N_u = jälkeläisiä jättävien urosten lukumäärä

N_n = jälkeläisiä jättävien narttujen lukumäärä

Tehollinen populaatiokoko tulisi aina arvioida sukupolvi kerrallaan, jotta se antaisi todenmukaisen kuvan rodun tilanteesta. Sukupolven mittana pidetään keskimääräisesti jalostuskäytön ikää, eli ikää jolloin vanhemmat ovat tuottaneet ne jälkeläisensä, joita

käytetään jalostukseen seuraavassa polvessa. Seurakoirilla sukupolven väli on 3-4 vuotta. Akitalla voimme pitää sukupolvena 4 vuotta.

Akitan teholliset populaatiokoot Suomessa sukupolvea kohden rekisteröintivuoden mukaan (kaava ylempänä) :

2001-2004	2005-2008	2009-2012
15	20	33

Tehollinen populaatiokoko kuvastaa jalostuspohjan laajuutta: Mitä suurempi tehollinen populaatiokoko on, sitä parempi. Tehollisen populaatiokoon kriittisenä alarajana pidetään 50 ja turvallisenä tehollisena kokona pidetään 100-200 tai jopa suurempana 500. Yllä oleva kaava antaa turhan positiivisen kuvan kannan tilanteesta, sillä se ei ota lainkaan huomioon jalostukseen käytettyjen koirien välisiä sukulaisuussuhteita. Kaava on siis yliarvio etenkin akitan todellisesta tilanteesta. Akitalla on jo lähtökohtaisesti varsin suppea geenipooli maailmanlaajuisesti.

Ihanteellinen tilanne olisi, jos jalostukseen käytettävät koirat eivät olisi toisilleen läheistä sukua ja että jokaista jalostuskriteerit täyttävää rodun yksilöä käytettäisiin kutakin jalostukseen vain kerran. Ehdottomalla yhden pentueen periaatteella voitaisiin kuitenkin menettää arvokkaita sukulinjoja, mikäli yhdistelmän toinen vanhempi osoittautuisi myöhemmin vakavan perinnöllisen sairauden periyttäjäksi tai sairastuisi itse.

Lähteet: Katariina Mäki (MTT, jalostusagronomi, tutkija, HETI ry:n toiminnanjohtaja)
"Populaatiogenetiikka (pienet populaatiot), vinkkejä jalostustietojärjestelmän hyödyntämiseen"

Suomen Kennelliiton jalostuksentavoiteohjelma ohje pienilukuisille roduille.

Jalostuspohja ja siitosmateriaali

Populaation perinnölliseen monimuotoisuuteen vaikuttaa paitsi jalostuskoirien suku / sukulaisuus, myös se kuinka paljon kutakin koiraa käytetään. Sukusiitosaste on suurimmillaan ollut vuositasolla 2,08 % (ajalla 2000–2012), joskin prosentti on laskettu alle viiden polven mukaan. Vuoden 2008 keskimääräinen sukusiitosaste nousi muita vuosia huomattavasti korkeammaksi, koska yhdessä pentueessa sukusiitosprosentti oli 6,25 %. Sukusiitosastearvio ei todellisuudessa kuitenkaan ole akitan kohdalla yliampuva, sillä jalostukseen käytetyt koirat ovat olleet hyvin pitkälti varsin erisukuisia: vanhempien sukutauluissa esiintyy hyvin harvoin samoja koiria. Tilanne olisi kuitenkin erilainen, jos tutkittaisiin sukutauluja useammalla kuin viidellä sukupolvella. Rotu on itsessään lähtöisin vain muutamasta kantakoirasta, joten perinnöllinen vaihtelu rodun sisällä on verrattain pieni. Populaation monimuotoisuudelle olisi hyväksi, jos mahdollisimman monta jalostusvaatimukset täyttävää yksilöä – niin urosta kuin narttuakin – käytettäisiin jalostukseen suunnilleen yhtä paljon. Yhden koiran liiallista jalostuskäyttöä tulee välttää.

Jalostukseen on vuosina 2000–2012 käytetty 41:ta urosta ja 52:ta narttua. Sukupuolijakaumassa uroksia on huomattavasti vähemmän kuin narttuja. Sukupuolijakauman epätasapaino osoittaa, että useampia uroksia tulisi käyttää jalostukseen. Tulevaisuudessa tulee myös pyrkiä tasoittamaan sukupuolijakaumaa siten, että se tukisi populaation monimuotoisuutta. Näin pieni populaatio ei voi olla omavarainen, vaan populaation monimuotoisuus on jatkossakin turvattava uusilla, erisukuisilla tuontikoirilla.

Taulukko 3a. Jalostukseen käytetyt urokset, niiden syntymävuodet, rekisteröityjen pentujen ja pentueiden kokonaislukumäärä sekä toisen polven jälkeläisten lukumäärä (tilastointiaika 1998-2012 rekisteröintivuoden mukaan Lähde: KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

#	Uros	Pentueita	Pentuja	2. polven jälkeläiset
1	FUJIMARU GO SEASIDE NAKAGAWA 2001	4	36	28
2	YUKAI HALNE WZGÖRZE 2010	4	29	0
3	KITA KACHIDOKI GO TAKAI KENSHA 2008	7	23	28
4	AKASTA'S AKA FUJI 1994	3	23	14
5	DAIRIN GO FUKUOKA TOKUHISA 1996	5	22	23
6	HIRO GO DI CASA SAPORITO 2008	4	17	10
7	HOMAREUNSHOU GO YAMAHAN 2005	3	16	21
8	RYUUKO GO MUSASHI AIWA 2006	5	15	4
9	HOMAREMON GO YAMATO SAKURAGAOKASOU 2003	4	15	9
10	FUJIYAMA GO FUJITAEN 2005	4	14	16
11	ACHIKO GO AKITA INU OF CACIC* 2006	2	13	1
12	WARAIBANASHI-GO NO SHATSUKO** 1997	2	13	6
13	GO HARUKOS AKIHITO YUKI 2007	2	11	0
14	ÄNGSMYRENS YORI NO KOGAWE 2000	2	11	16
15	UNJO GO MINOTSUSOW**	1	11	2

*) Koiralla virheellinen merkintä KoiraNet Jalostustietojärjestelmässä, koiran ollessa tietokannassa vielä kahdella eri rekisterinumerolla. Koira on myös ulkomaalainen uros.

***) ulkomainen uros

Taulukko 3b. Jalostukseen käytetyt nartut, niiden syntymävuodet, rekisteröityjen pentujen ja pentueiden kokonaislukumäärä sekä toisen polven jälkeläisten lukumäärä (tilastointiaika 1998-2012 rekisteröintivuoden mukaan Lähde: KoiraNet Jalostustietojärjestelmä)

#	Narttu	Pentueita	Pentuja	2. polven jälkeläiset
1	OKAMI'S GIVE ME LOVE 1999	4	34	21
2	TSUNAMI-NO-GO ROYAL NIPPONAKITOS 2001	4	29	9
3	NIJIYAKA-GO 1999	3	24	10
4	LET'S PARTY AS ARAS AN UACHTARAIN 1995	3	21	11
5	UZUKI Z BAMBUSOVÉHO HÁJE 2008	4	18	6
6	TAMAME GO KOTOOKA KODAMASOU 2000	3	17	22
7	BIJUTSUHIN-GO NO SHATSUKO 1995	2	16	2
8	AI GO KURUME HIROSE 2009	2	16	3
9	VIRIBUS UNITIS YUA 2009	2	15	1
10	CANDIDA'S SEPTEMBER SONG 2003	3	11	5
11	KINSENKA HALNE WZGÖRZE 2010	2	11	0
12	HONOKA GO KURUME HIROSE 2001	4	11	19
13	YUUKO GO KURUME HIROSE 2008	2	10	13
14	CHIE 2003	2	10	0
15	HAKURYUU AMAME GO SOUNKAN 2008	2	9	0

Suomen akitakantaan nähden seuraavilla koirilla on huomattavan suuri vaikutus viimeisten vuosien aikana syntyneisiin pentueisiin (tarkastelussa 1. ja 2. polven jälkeläismäärät vuosilta 2000-2012):

Urokset:

Fujimaru Go Seaside Nakagawa (ER37107/03). Uroksen jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 8,91% . Toisessa polvessa pentujen lukumäärä vuonna 2012 on 28 kpl.

Yukai Halne Wzgorze (ER33123/11). Uroksen jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 7,18%. Toisen polven jälkeläisiä ei ole syntynyt vuoden 2012 loppuun mennessä. Koiran emänisä on Achiko Go Akita Inu of Cacic, joka itse on 11. käytetyin uros jalostuksessa Suomessa.

Kita Kachidoki Go Takai Kensha (ER55286/09). Uroksen jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 5,69% . Toisessa polvessa pentujen lukumäärä vuonna 2012 on 28 kpl.

Dairin Go Fukuoka Tokuhisa (ER23300/04). Uroksen jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 5,45%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä vuonna 2012 on 23 kpl.

Homareunshou Go Yamahan (ER46162/06). Uroksen 1. polven jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 3,96%. Toisessa polvessa pentuja on vuonna 2012 21 kpl.

Tamagumo Go Mogami Igarashi (FI56751/08). Uroksen 1. polven jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 1,73%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on 21 kpl.

Koun Go Sanjo Kensha (AKCSBWP816688) Uroksen 1. polven jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 1,24%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on 27 kpl.

Nartut:

Okami's Give Me Love (FIN25118/99). Nartun jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 8,42% . Toisessa polvessa pentujen lukumäärä tarkasteluvälillä on 21 kpl.

Tsunami No Go Royal Nippon Akitos (ER31760/02). Nartun jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 7,18%. Toisen polven pentujen lukumäärä on tarkasteluvälillä 9 kpl.

Nijiyaka-Go (FIN36178/00). Nartun jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 5,94%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä tarkasteluvälillä on 10 kpl.

Tamame Go Kotooka Kodamasou (ER41198/03). Nartun 1. polven jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 4,21%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on 22 kpl.

Akasta's Sachi'ko (ER13513/03). Nartun 1. polven jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 2,23%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on 28 kpl.

Honoka Go Kurume Hirose (ER32854/03). Nartun 1. polven jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 2,75%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on 19 kpl.

Viribus Unitis Minerva Binchi (FI48385/06). Nartun 1. polven jälkeläisten osuus kaikista syntyneistä pennuista on 1,75%. Toisessa polvessa pentujen lukumäärä on 21 kpl.

Fujimaru Go Seaside Nakagawan ja Tsunami No Go Royal Nippon Akitosin takaa löytyy paljon käytetty koira Touichi Go Noshiro Senjusou kolmannelta polvesta. Touichin pentu Tougaku Go Mizushima Nakajimasou, Fujimaru Go:n sukutaulussa toisessa polvessa, esiintyy myös maailmanlaajuisesti monen akitan sukutaulussa. Fujimarun isä Kakusui Go Tezuka Kensha, Touichin pojan poika, on yksi nykypäivän käytetyimmistä uroksista Euroopassa. Dairin Go Fukuoka Tokuhisan takaa löytyy paljon käytetty uros Daiji Go Kisarazu Shirai Kensha (Dairinin emänisä), Tohgoku Go Shimoda Kurofune (joka on myös Daiji Go:n isä ja löytyy sukutaulusta myös isän puolelta 4.polvesta) ja myös todella laajasti käytetty Ise Unruy Go Ise Meiwa Kensha. Kita Kachidoki Go Takai Kenshan takaa löytyy Suomessakin jalostukseen käytetty Dairin Go Fukuoka Tokuhisa ja Hokuto Go Kisarazu Kensha, Touichi Go Noshiro Senjusou ja kaikkien takaa löytyy suuresti käytetty Ise Unruy Go Ise Meiwa Kensha (löytyy isän puolelta 5. polvesta kaksi kertaa ja emän puolelta 4. polvesta kaksi kertaa ja 5.polvesta myös kaksi kertaa).

Okami's Give Me Love:n ja Nijiyaka-Go:n takaa löytyy uros Daiji Go Kisarazu Shirai Kensha sekä narttu Eri of Tokyo Takryuh, joiden takaa löytyy paljon käytetty uros Daiunjou Go Kisarazu Itou. Daiji Go ja Daiunjou Go löytyvät myös uroksen Dairin Go Fukuoka Tokuhisan takaa, sekä monen monen muun koiran sukutaulusta niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Daiunjou Go:n isä Ise Unruy Go Ise Meiwa Kensha on yksi kautta aikojen käytetyimmistä jalostusuroksista.

Melkein kaikki Suomessa jalostukseen käytetyt urokset ja nartut joiden sukutietoja pystytään jäljittämään 80-luvun lopulle ovat sukua Ise Unruy Go Ise Meiwa Kenshalle. Ainoastaan yksi jalostukseen käytetty ulkomaalainen uros (Koun Go Sanjo Kensha AKCSBWP816688, JKCJL00302/97EO) ei ole suorassa polvessa sukua kyseiselle koiralla, mutta koira on periyttänyt jälkeläisilleen SA-sairautta.

Suomen Kennelliiton suositus yksittäisen jalostuskoiran jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 2-3 pentuetta tai 5% laskettuna neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Vuosien 2009-2012 välisten rekisteröintien mukaan laskettuna tämä olisi 11 pentua.

Taulukko 4a. Jalostukseen käytetyt urokset ja niiden pentumäärät vuosina 2009-2012 rekisteröintien mukaan (Lähde: Koiranet Jalostustietojärjestelmä)

#	Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	YUKAI HALNE WZGÓRZE	4	29	14,87%
2	KITA KACHIDOKI GO TAKAI KENSHA	7	23	11,79%
3	HIRO GO DI CASA SAPORITO	4	17	8,72%
4	ACHIKO GO AKITA INU OF CACIC	2	13	6,67%
5	GO HARUKOS AKIHITO YUKI	2	11	5,64%
6	HOMAREUNSHOU GO YAMAHAN	2	10	5,13%
7	HOKUOUKENSHA NO AKIFUU	3	10	5,13%
8	FUBUKI GO TAKASAKI YAMAGUCHI	1	8	4,10%
9	KAIRAKU HALNE WZGÓRZE	1	8	4,10%
10	HOMAREMON GO YAMATO SAKURAGAOKASOU	2	7	3,59%

Taulukko 4b. Jalostukseen käytetyt nartut ja niiden pentumäärät vuosina 2009-2012 rekisteröintien mukaan (Lähde: Koiranet Jalostustietojärjestelmä)

#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus
1	UZUKI Z BAMBUSOVÉHO HÁJE	4	18	9,23%
2	AI GO KURUME HIROSE	2	16	8,21%
3	VIRIBUS UNITIS YUA	2	15	7,69%
4	KINSENKA HALNE WZGÓRZE	2	11	5,64%
5	YUUKO GO KURUME HIROSE	2	10	5,13%
6	HAKURYUU AMAME GO SOUNKAN	2	9	4,62%
7	CHUJI DES DRAGONS DU SOLEIL ROUGE	3	9	4,62%
8	SHIRAYUKIHIME GO TAISHIDOU	1	9	4,62%
9	A'SHUNSHUU HALNE WZGÓRZE	1	7	3,59%
10	HOKUOUKENSHA NO RYUUME GO	1	7	3,59%

Kuten taulukoista 4a ja 4b huomaa, Suomessa on sekä eniten käytetyillä nartuilla, että uroksilla paljon jälkeläisiä kannan kokoon nähden.

Lähteet: Koiranet ja <http://www.akitapedigree.com>. Jälkimmäinen tietokanta on rodun harrastajien itse ylläpitämä sivusto eikä se edusta mitään virallista rekisteriä, joten sieltä saadut tiedot voivat sisältää virheitä.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun tarkoituksesta

KÄYTTÖTARKOITUS: Seurakoira

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Rauhallinen, uskollinen, oppivainen ja vastaanottavainen.

VIRHEET: Arkuus.

Akitan luonnetta koskevat havainnot pohjautuvat rodun pitkäaikaisten harrastajien kokemuksiin rodun parissa.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Rodun pitkäaikaisten harrastajien kokemusten perusteella akita on yleisesti uskollinen ja erittäin kiintynyt perheeseensä. Sillä on vahva side laumaansa ja usein erityisesti yhteen sen jäseneen. Kotioloissa akita on rauhallinen. Muutamilla yksilöillä esiintyy vartiointiviettä. Vieraisiin ihmisiin akitat suhtautuvat yksilöstä riippuen joko erittäin ystävällisesti, välinpitämättömästi tai varautuneesti, joskus arasti etenkin nuorena.

Saalistusviettiä akitoilta löytyy vaihtelevasti, joillakin yksilöillä se on todella vahva ja toisilta puuttuu lähes kokonaan.

Tämän päivän suurin ongelma akitalla luonteen osalta on arkuus, jota ilmenee kohtuullisen paljon. Arkuus ja pehmeys ilmenee useimmiten tilanteissa, joissa vieras ihminen lähestyy koira. Arka koira saattaa käyttäytyä tällöin hyökkäävästi, jos se ei pääse pakenemaan tilanteesta. Tällainen hyökkäävä käytös tulee osata erottaa dominanssista, mikä liian vahvana ominaisuutena aiheuttaa myös toisinaan ongelmia. Ihanneakita on jotain tältä väliltä, rauhallinen ja varmaluonteinen. Jotkut rodun yksilöt ovat luonteeltaan hyvin vilkkaita ja energisiä. Tämä ei ole toivottava luonteenpiirre rodussa, sillä akitan tulisi olla perusluonteeltaan rauhallinen ja hillitty jo nuorena.

Akitalla suositeltu vähimmäistulos luonnetestissä on seuraava: terävyys +1, hermorakenne +1, luoksepäästävyys +1, laukauspelottomuus +.

Akitan luonne muualla maailmassa

Alkuperämaassaan Japanissa akitat eivät ole samalla tavalla seurakoiria, kuin Suomessa. Niiden elämä kuuluu nykyisin usein tarhassa tai häkissä, ei niinkään perhekoirana. Tästä johtuen käyttäytyminen on erilaista. Koirien tulee olla helposti käsiteltävissä ja hankalat luonteet karsiutuvat pois. Kuitenkin erilainen käyttäytyminen johtunee ainakin osaksi tavasta kasvattaa koirat syntymästään asti ulkona häkeissä. Tällaiset koirat ovat iloisia kaikesta huomiosta, eikä niillä ole elämänkokemuksen puutteesta johtuen voimakasta dominointitaipumusta. Tällainen opittu käyttäytymismalli ei luonnollisestikaan periydy.

Saksassa on käytössä jalostuskoirille pakollinen luonnetesti, jossa kiinnitetään huomiota nimenomaan koiran yhteiskuntakelpoisuuteen. Suuri painoarvo annetaan koirien hyvälle käytökselle toisten koirien kohtaamistilanteissa. Testi ei kuitenkaan välttämättä anna todellista kuvaa koira-aggressiivisuudesta, koska testiin voi harjoitella. Tästä syystä se ei ole kovin hyvä jalostuksen etenemisen mittari.

USA:ssa on kiinnitetty huomiota etenkin urosten huonoon käytökseen muiden urosten läsnäollessa. Tämä koetaan ennemmin koulutuksen puutteena, kuin virheenä koiran luonteessa.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Historiallisesti akita on käytetty ensisijaisesti suurriistan metsästyksen sekä koirataisteluihin. Koska kyseessä on alkuperäisrotu, jonka historia on useita tuhansia vuosia vanha, on akita käytetty myös moniin muihinkin käyttötarkoituksiin, kuten esimerkiksi vahtina ja vetokoirana. Nämä eivät kuitenkaan ole olleet akitan pääsääntöisiä käyttötarkoituksia. Nykyään akita on pääasiassa seurakoira ja sitä on jalostettu tähän tarkoitukseen jo useita vuosikymmeniä. Riistaviettiä ilmenee rodussa edelleen jonkin verran, mutta varsinaiseksi haukkuvaksi metsästyskoiraksi siitä ei välttämättä ole, sillä akita ajaa lähes äänettömästi.

Akitoilla on havaittu taipumusta jäljestystyöskentelyyn. Kaikilla koiraroduilla on oikeus osallistua MEJÄ-kokeisiin (metsästyskoirien jäljestämiskoe), mutta akitoilla ei vielä ole kovinkaan monta virallista koetulosta. MEJÄ-koe mittaa koiran luontaista kykyä jäljittää haavoittunutta riistaa ja kykyä itsenäiseen työskentelyyn, mikä on akitalle ominaista. Akitanartulla, Tamame Go Kotooka Kodamasou (ER41198/03), on näyttöä todellisista jäljestystilanteista, joissa tämä koira on toiminut hyvin. Se on useaan otteeseen jäljittänyt haavoittuneen riistaeläimen metsästä.

Akitoja on luonnetestattu 23 kappaletta (katso taulukko 5). Kaiken kaikkiaan testitulosten perusteella akitan luonne ei vastaa mainetta – akita mielletään yleensä kovaksi, taistelutahtoiseksi ja teräväksi koiraksi. Testatut koirat ovat olleet ennemminkin vetäytyviä kuin teräviä, kohtuullisen vilkkaita, taistelutahto on pieni, luonne useammin hieman pehmeä, hermorakenne hieman rauhaton. Kaikki testatut koirat ovat olleet luoksepäästäviä, osa on osoittanut merkkejä lievistä pidättyvyydestä. Toimintakyky rodun testatuilla yksilöillä on ollut kohtuullinen – pieni. Testatut koirat ovat melko hyvä otos akitojen eri luonteiden kirjosta. Testattujen koirien perusteella näyttää siltä, että niillä on korkea ärsytyskynnys, ne seuraavat omistajan reaktioita ja malttavat odottaa tilanteen kehittymistä loppuun asti. Ei ole tarkoituksenmukaista hakea kokeesta korkeita pisteitä. Eri osa-alueita tarkastelemalla ja peilaamalla niitä rodun toivottuihin luonneominaisuuksiin, saadaan kokeesta kuitenkin hyödyllistä ja mielenkiintoista tietoa.

Rodun harrastajien kokemusten perusteella akitan oppimiskyky on erinomainen, mutta se kyllästyy helposti toistoihin ja yksitoikkoisiin tehtäviin. Myös miellyttämisenhalun puute koetaan osaltaan rajoittavana tekijänä tottelevaisuuskoe-tyyppiselle osaamiselle ja harrastamiselle.

Taulukko 5 Yhteenveto akitojen luonnetestituloksista vuosilta 2000-2013

Toimintakyky		Temperamentti	
Suuri +3	0	Vilkas +3	7
Hyvä +2	1	Kohtuullisen vilkas +2	14
Kohtuullinen +1	10	Erittäin vilkas +1	1
Pieni -1	12	Häiritsevän vilkas -1a	0
Riittämätön-2	0	Hieman välinpitämätön -1b	1
Toimintakyvytön -3	0	Impulsiivinen -1c	0
Terävyys		Välinpitämätön -2	0
Kohtuullinen +3	1	Apaattinen -3	0
Suuri +2	1	Kovuus	
Pieni +1	21	Kohtuullisen kova +3	7
Pieni -1	0	Kova +2	0
Kohtuullinen -2	0	Hieman pehmeä +1	14
Suuri -3	0	Erittäin kova -1	0
Puolustushalu		Pehmeä -2	1
Kohtuullinen +3	7	Erittäin pehmeä -3	1
Suuri, hillitty +2	0	Luoksepäästävyys	
Pieni +1	13	Hyvänt., luoksepääst. Avoin +3	15
Haluton -1	3	Luoksepääst., aavistuksen pidät. +2a	7
Erittäin suuri -2	0	Luoksepääst., hieman pidät. +2b	1
Hillitsemätön -3	0	Mielistelevä +1	0
Taisteluhalu		Selvästi pidättyväinen -1	0
Suuri +3	0	Hyökkäävä -2	0
Kohtuullinen +2	2	Salakavala -3	0
Erittäin suuri +1	0	Laukauspelottomuus	
Pieni -1	15	Laukausvarma +++	16
Riittämätön -2	6	Laukauskokematon ++	5
Haluton -3	0	Paukküartyisä +	0
Hermorakenne		Laukausaltis	2
Tasapainoinen ja varma +3	0	Laukausarka	0
Tasapainoinen +2	4		
Hieman rauhaton +1	18		
Vähän hermostunut -1	1		
Hermostunut -2	0		
Erittäin hermostunut -3	0		

Tottelevaisuuskoe

Koulutuksen tarkoituksena on opettaa koiralle miellyttävää ja hallittua käyttäytymistä sekä koiran ohjaajalle oikeaa ja asiallista koiran käsittelytaitoa. Kokeissa testataan koiran ja ohjaajan välistä yhteistyötä sekä koiran koulutuksen tasoa neljässä eri luokassa.

Kokeeseen saavat osallistua kaikki tunnistusmerkityt ja Suomen Kennelliiton määräysten mukaisesti rokotetut, 10 kk täyttäneet koirat. Erikoisvoittajaluokkaan saavat osallistua 15 kk täyttäneet koirat. Koemuoto on avoin kaikille roduille sekä sekarotuisille koirille.

(lähde <http://www.kennelliitto.fi/FI/toiminta/kokeet/toko/Etusivu.htm>)

Yhtään akita ei ole tähän mennessä osallistunut tottelevaisuuskokeeseen. Epävirallisiin ja rallitoko kisoihin on osallistunut 2 akita.

Kiva Koirakansalainen -testi

Koiran omistaja voi testin avulla varmistaa, missä vaiheessa oman koiran koulutus on ja olisiko jollain alueella parantamisen varaa. Koska koira on elävä olento, se ei välttämättä tee kaikkea testihetkellä yhtä loistavasti kuin kotioloissa. Testin voi uusia, ellei sitä läpäise.

Testi ei ole kilpailu eikä sen suorittamisessa vaadita sellaista täsmällisyyttä kuin tottelevaisuuskokeissa. Tärkeintä on, että koira on omistajansa hallinnassa ja parivaljakko toimii yhteistuumin eri tilanteissa. Koiran ja omistajan yhteispeli testialueella on tärkeä osa testiä. Kiva koirakansalainen ei ole Suomen Kennelliiton hyväksymä virallinen testi.

(lähde <http://www.kivateam.fi/kivakoirakansalainen>)

Kiva Koirakansalainen- testiin ei ole tietävästi osallistunut yhtään akita.

BH käyttäytymiskoe

Kaikki koirat tarvitsevat peruskoulutuksen ja niiden tulee suhtautua ympäristöön ja liikenteeseen välinpitämättömästi. Jokainen koiranomistaja voi mitata koiransa yhteiskuntakelpoisuuden osallistumalla käyttäytymiskokeeseen. Kokeeseen saavat osallistua kaikki koirat, myös rekisteröimättömät, kunhan ne on tunnistusmerkitty. Käyttäytymiskokeen tarkoituksena on selvittää koiran yhteiskuntakelpoisuus ja vain koulutustunnuksen (BH) saavuttaneet koirat saavat myöhemmin osallistua palvelus- ja pelastuskoirakokeisiin.

(lähde: <http://www.palveluskoiraliitto.fi/kayttaytymiskoe.htm>)

BH- käyttäytymiskokeeseen ei ole tietävästi osallistunut yhtään akita.

MH-luonnekuvaus

MH:n tarkoitus on kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä ohjeen määrittelemissä tilanteissa. Kuvaustuloksia roduttain yhdistelemällä saadaan tietoa rodulle tyypillisestä luonteesta. Yksittäisen koiran MH kuvaa näin koiran luonteenominaisuuksia sekä yksilönä, että rodulle.

(lähde: http://www.kennelliitto.fi/FI/toiminta/kokeet/MHluonnekuvaus/mh_luonnekuvaus.htm)

BH-luonnekuvaukseen on osallistunut pari akita, jotka ovat suorittaneet kuvauksen hyväksytysti.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Akita hankitaan tyypillisesti seurakoiraksi ja ulkoilukaveriksi. Useat akitat eivät kuitenkaan tule toimeen vieraiden koirien kanssa, mikä haittaa etenkin kaupunkiolosuhteissa liikkumista ja harrastusmahdollisuuksia. Historiastaan johtuen (katso kohta 2. Rodun tausta) akitat ovat usein vieraskoira-aggressiivisiä, etenkin samaa sukupuolta kohtaan.

Valtaosalla maamme akitoista on rotumääritelmän toivomat luonteenpiirteet. Vastaanottavuutta ei kuitenkaan pidä samaistaa tottelevaisuuteen. Virheellistä arkaa luonnetta esiintyy jonkin verran. Akitaksi ylivilkasta, liian aktiivista luonnetta esiintyy myös

jonkin verran. Vilkkkaus, vaikka se ei rodulle tyypillinen ominaisuus olekaan, ei tee koirasta seurakoiraksi sopimatonta. Päinvastoin, vilkas koira voi olla jopa parempi harrastuskaveri useampiin koiraurheilulajeihin suuremman toimintatarmonsa ja miellyttämishalunsa ansiosta.

Ongelmatilanteita ilmenee useimmiten arkojen ja heikkohermoisten yksilöiden kanssa. Myös dominointitaipumus ja jo mainittu koira-aggressiivisuus ovat seurakoiralle ikäviä piirteitä, joista tulisi pyrkiä pääsemään eroon huomioimalla nämä jalostusvalinnoissa, sillä nämä luonteenpiirteet eivät palvele rodun nykyistä käyttötarkoitusta seurakoirana.

Rodun yksilöillä on havaittu jonkin verran eroahdistuskäyttäytymistä, joka esiintyy ulvomisena ja joskus voi kärjistyä esineistön tuhoamiseen. Monesti ongelma on helpottunut toisen koiran myötä, joten voidaan päätellä, että akita on vahvasti laumasidonnainen rotu.

Akitan lisääntyminen pyritään pitämään mahdollisimman luonnollisena. Akitalla on normaalisti juoksut kaksi kertaa vuodessa, mutta juoksujen väli voi vaihdella yksittäisen nartun kohdalla jopa 9kk välille. Keinosiemennystä käytetään hyvin vähän ja pennut syntyvät yleensä ilman ongelmia. Kaksoisastutuksia tehdään vuosittain vaihtelevasti. Yksittäisiä keisarinleikkauksia on jouduttu tekemään.

Tavallisesti akita hoitaa pennut ilman ongelmia. Pentumäärät ovat rodun edustajien kokoon nähden pieniä, noin 4 pentua pentueessa. Yhden tai kahden pennun pentueet eivät ole harvinaisia.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Rotumääritelmästä puuttuu maininnat dominoivasta ja pidättyväisestä luonteesta, vaikka nämä ovat olleet akitalle tyypillisiä luonteenpiirteitä. Koska nykyinen rotumääritelmä ei niitä kuitenkaan mainitse ja koska ne eivät tue nykyistä käyttötarkoitusta, tulisi etenkin dominointitaipumuksesta pyrkiä eroon. Pidättyvyys akitalla on ominaisuutena hyväksyttävä, kunhan koira on hermorakenteeltaan vahva.

Luonteen ongelmakohtia ovat arat koirat ja liian pehmeät koirat. Akitan pitäisi pysyä toimintakykyisenä arkielämän haasteiden edessä. Valitettavasti rodusta löytyy aggressiivisia koiria, joiden käsittely on haastavaa.

Suosittelaa jalostuskoirien luonnetestausta. Vähintäänkin vaaditaan, että jalostukseen käytettävä koira on saanut näyttelyarvostelusta käyttäytymisen arvioinnin ”Suhtautuminen tuomariin: rodunomainen lähestyttäessä” tai sillä on hyväksytty TOKO-tulos, läpäisty KivaKoirakansalainen-testi, hyväksytty BH käyttäytymiskoe tai MH-luonnekuvaus. Lisäksi kasvattaja voi testauttaa pentueensa pentutestauksella.

Ihmisiä kohtaan arkoja tai aggressiivisia koiria ei saa käyttää jalostukseen.

Tutkimuksissa on havaittu yhteyksiä geneettisten perintötekijöiden ja aggressiivisen luonteen välillä. Tutkittavana kuitenkin oli melko pieni otos pelkästään punaisia uroksia, joten tuloksista ei voi varmoja johtopäätöksiä tehdä ilman aiheen lisätutkimusta. Tutkimuksessa ei oltu myöskään eroteltu koiria, jotka ovat aggressiivisia ihmisille tai koirille.

Lähde: Androgen receptor gene polymorphisms are associated with aggression in Japanese Akita Inu. (Konno A, Inoue-Murayama M, Hasegawa T. Biol Lett 2011 Mar 30.)

4.3 Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei saa astutushetkellä olla 24 kk vanhempi. PRA:ta, perinnöllistä kaihia, gRD:ta, tRD:ta tai PHTVL/PHPV-sairauden asteita 2-6 sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Lonkkaniveldysplasian raja-arvo on D ja lonkkakuvaustuloksen D saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen A tai B saaneen koiran kanssa. Jos koiralla on todettu mRD tai PHTVL/PHPV aste 1, voidaan se parittaa vain kyseisen sairauden osalta terveen koiran kanssa.

Ohjelma on voimassa 1.1.2014 – 31.12.2018.

Koiran lonkkanivelen kasvuhäiriö

ELL Anu Lappalainen/Suomen Kennelliitto

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhypely”, ylösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja

lantion kiertymisenä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Taulukko 6. Lonkkakuvaustulokset ajalta 01.01.2000-31.12.2012 lausuntovuoden mukaisesti (Lähde: Koiranet Jalostustietojärjestelmä)

Vuosi	A kpl	%	B kpl	%	C kpl	%	D kpl	%	E kpl	Tutkittu yhteensä
2000	3	60	1	20	1	20	0	0	0	5
2001	1	33	0	0	1	33	1	33	0	3
2002	1	25	1	25	1	25	1	25	0	4
2003	2	33	3	50	1	17	0	0	0	6
2004	6	60	1	10	1	10	2	20	0	10
2005	2	17	3	25	5	42	2	17	0	12
2006	5	36	6	43	2	14	1	7	0	14
2007	3	30	4	40	3	30	0	0	0	10
2008	4	50	0	0	2	25	2	25	0	6
2009	5	24	7	33	4	19	5	24	0	21
2010	9	43	5	24	4	19	3	14	0	21
2011	7	23	12	39	9	29	3	10	0	31
2012	5	28	8	44	3	17	2	11	0	18
YHT:	54	33	52	32	37	22	22	13	0	165

Kahta huonolonkkaista koiraa (C-D) ei pidä yhdistää ja nykyisen koirarekisteriohjeen mukaan E-lonkkaisen koiran jälkeläiset voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin. Suomeen rekisteröidyistä akitoista yhdelläkään ei ole virallisten tutkimusten mukaan E-lonkkia, mutta tiedossa on alle vuoden ikäisiä akitoja joille on suoritettu lonkkaproteesileikkauksia. Yhdellä Suomessa asuvalla, mutta ei kuitenkaan Suomeen rekisteröidyllä, vuonna 2010 syntyneellä uroksella on kuvattu E-lonkat ja kyseistä koiraa on käytetty jalostukseen Suomessa ja myös ulkomailla.

Ruotsissa on tutkittu suurin piirtein saman verran koiria tällä aikajaksolla ja tilastoidut tulokset ovat parempia, kuin Suomessa. Tätä mahdollisesti selittää se, että Ruotsissa jalostukseen on pääsääntöisesti käytetty vain tervelonkkaisia (A tai B) koiria ja C-lonkkaiset on paritettu muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta A-lonkkaisten kanssa. Suomessa jalostukseen on käytetty huomattavasti enemmän koiria jotka ovat lonkiltaan sairaita (tulokset C-E).

Taulukko 7. Lonkkakuvaustulokset Ruotsissa vuosilta 2000-2011

A kpl	B kpl	C kpl	D kpl	E kpl	Yhteensä
98	25	16	2	2	141 koiraa

Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet

ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen/Suomen Kennelliitto

Silmäpeilauksessa koiralta tutkitaan silmänpohja, mykiö, luomet, sarveiskalvot, sädekehä ja kirjataan niissä havaitut mahdolliset löydökset. Akitan PEVISA - ohjelmaan on sisällytetty HC, katarakta, PRA ja RD -muutokset.

PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää

hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmänsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyä kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon saunasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia.

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistyyvästi. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea.

Lievimmässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammissa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. Dobermannilla autosomaali dominantti periytyvyys, jossa epätäydellinen penetraatio.

Vuosien 2000-2012 välillä Suomessa syntyneistä akitoista on silmätarkastettu yhteensä 160 koiraa (tilanne 31.12.2012). Tutkituista koirista yhdeksällä koiralla on todettu mRD ja neljällä koiralla on todettu RD, diagnoosi avoin, kahdella katarakta (Koiranet -tilastossa nämä kaksi koiraa näkyvät useampana osamana diagnoosin muutoksen vuoksi), kahdella PHTVL/PHPV aste 2-6, yhdellä PHTVL/PHPV aste 1 ja neljällä koiralla on PHTVL/PHPV, diagnoosi avoin.

Lähteet:

Suomen kennelliitto, Jalostus ja kasvatus

Koiranet Jalostustietojärjestelmä

Svenska Kennelklubben

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Autoimmunisairaudet

Akitalla Suomessa ja maailmalla tavattavista sairauksista merkittävimmät ovat SA (Sebaceous Adenitis) ja VKH/UDS (Vogt-Koyanagi-Harada -kaltainen syndrooma, Uveodermatologinen syndrooma). World Union of Akita Clubs:n rahoittamassa SA-tutkimuksessa Saksassa on havainnointu, että SA on akitoilla polygeeninen (usean eri geenin aiheuttama) ja autosomaalisesti resessiivisesti periytyvä sairaus. Aikaisemmin on oletettu SA:n olevan monogeeninen (yhden geenin aiheuttama) sairaus, jolloin sen periytymismekanismi olisi ollut huomattavasti yksinkertaisempi. Polygeenisen sairauden vastustaminen ja poistaminen kannasta on vaikeaa, koska sellaiselle sairaudelle on haastavaa tehdä toimivaa geenitestiä. Sairauden periytymismekanismiin oletetaan olevan resessiivinen. Tämä tarkoittaa sitä, että jos koira sairastuu SA:han, niin sen molemmat vanhemmat ovat virhegeenien kantajia. VKH/UDS:n tarkkaa periytymiskaavaa ei tunneta, mutta myös sen oletetaan periytyvän resessiivisesti.

lähteet: WUAC:in SA-tutkimus <http://www.wuac.info>

Uveodermatologic (VKH-like) syndrome in American Akita dogs is associated with an increased frequency of DQA1*00201. (2005) Angles JM, Famula TR, Pedersen NC. Sebaceous adenitis in the Akita: clinical observations, histopathology and heredity. (2001) Reichler IM, Hauser B, Schiller I, Dunstan RW, Credille KM, Binder H, Glaus T, Arnold S.

Genetic characterization of healthy and sebaceous adenitis affected Standard Poodles from the United States and the United Kingdom. (2012) Pedersen NC, Liu H, McLaughlin B, Sacks BN.

Sekä SA että VKH/UDS ovat autoimmuunisairauksia, joissa elimistön puolustusjärjestelmä hyökkää sen omia kudoksia vastaan. SA on ihon talirauhasten autoimmuunitulehdus, jonka seurauksena talirauhanen surkastuu ja karvanysty kuolee. Tauti voi olla koiralle erittäin kivulias, sillä sairas koira usein kutiaa ja raapimalla vain pahentaa oloaan. VKH/UDS-sairaudelle on ominaista ihotulehdus, joka keskittyy pigmenttisoluihin etenkin ihon ja limakalvon rajakohtiin, useimmiten myös silmiin aiheuttaen äkillisen sokeutumisen, jonka vuoksi koira yleensä lopetetaan.

Koska SA ja VKH/UDS ovat nykytiedon mukaisesti resessiivisesti periytyviä, niiden kitkeminen kannasta on erittäin hankalaa ja tällä hetkellä mahdollista vain avoimuudella ja tauteja periyttävien koirien ja niiden lähisukulaisten jalostuskäyttöä välttämällä.

Akita ry:lle on kautta aikojen ilmoitettu yhteensä 30 SA-diagnosoitua ja kuusi (6) VKH/UDS-diagnosoitua suomalaista tai suomalaisomistuksessa olevaa akita (tilanne 31.3.2012). Vuosien 2000-2012 viidestätoista käytetyimmistä uroksesta viisi on periyttänyt SA:a ja kolme VKH/UDS:a (kaksi urosta on periyttänyt molempi sairauksia jälkeläisilleen). Samalla aikavälillä viidestätoista käytetyimmistä nartusta viisi on periyttänyt SA:a ja yksi nartuista on sairastunut SA:han itse.

Rodussa on esiintynyt myös pigmenttikatoa kirsussa ja huulissa. Autoimmuunisairauksiin liitetään usein oireena pigmenttikato, joten sen esiintymistä koirakannassa on syytä tarkkailla.

Yhdellä suomalaisella akitalla on todettu Addisonin tauti. Kilpirauhasten vajaa- sekä liikatoimintaa on esiintynyt joitain tapauksia. Yksittäisiä verenkierron sairauksia on todettu, kuten trombosytopenia ja leukopenia, johon on menehtynyt yksi koira.

(http://www.akitayhdistys.fi/SA_lista.shtml ja Koiranet Jalostustietojärjestelmä)

Koska autoimmuunisairaudet ovat akitalla varsin yleisiä, tulisi jalostuksessa kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei yksittäisten geenien muunnoksia ja variaatioita hukata. Suurin syy autoimmuunisairauksien yleistymiselle on geneettisen monimuotoisuuden katoaminen rodussa. Tulevaisuudessa tulisi pyrkiä pitämään yllä mahdollisimman suurta monimuotoisuutta rodussa, jotta tilanne ei pääse pahenemaan. Tarpeeksi suuri jalostuseläinten määrä ja jalostuskumppanien mahdollisimman etäinen sukulaisuussuhde auttavat ylläpitämään kannan geneettistä monimuotoisuutta ja siten tukemaan rodun elinvoimaisuutta.

(lähde: HETI ry:n seminaarin aineisto, Katariina Mäki ja Tarja Ekman)

Muut sairaudet

Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika.

(Suomen kennelliitto, Jalostus ja kasvatus/artikkelit)

Suomessa on tehty virallinen polvitutkimus 30 akitalle (tilanne 31.3.2012). 28 koiralla tulos on patellaluksaatioaste 0 ja kahdella koiralla patellaluksaatioaste on 1. Jalostukseen on kuitenkin käytetty koiria, joilla on todettu ja hoidettu polvivikoja. Rodussa esiintyy jonkin verran suorita takajalkoja, jotka altistavat polvi- ja ristisidevaurioille. Tiedossa on yksi 2010 syntynyt akita, jolla polvista tutkimustulos 2/3 alle vuoden ikäisenä ja polvet on myös operoitu.

Akitoilla on esiintynyt kasvaimia. Yhdellä akitalla on todettu dermoid sinus, joka on ihon epiteelikudosten muodostama putkimainen yhteys, joka kiinnittyy syvempiin kudosterroksiin, pahimmillaan aina selkärankaan asti.

Purentaviat ovat harvinaisia.

Yhteenvedo muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Autoimmunisairaudet

SA ja VKH/UDS ovat jonkinasteisia ongelmia kaikkialla. Näistä kahdesta SA:ta pidetään yleisempänä ongelmana. SA:n ja VKH/UDS:n lisäksi muitakin autoimmunisairauksia on tavattu, mm. pemphigus foliaceus (aiheuttaa samantyyppisiä iho-oireita pään alueelle kuin SA), hypothyroidismi (kilpirauhasen vajaatoiminta), trombosytopenia (verihiutaleniukkuus), sekä leukopenia (valkosolujen vähyys).

Muut sairaudet

Muissa Pohjoismaissa katsotaan, että akitojen terveydentila on yleisesti hyvä. Joillain koirilla on iho-ongelmia, pienempiä allergioita ja kutinoita, joihin ei ole löydetty lääketieteellistä syytä. PRA:ta esiintyy vain harvoin. Ruotsissa on todettu joitakin PRA-tapauksia, joten sairautta rodussa kuitenkin esiintyy.

Epilepsiaa on esiintynyt rodussa jonkin verran, mutta sen periytyvyydestä ei ole tietoa.

Häntämutkia on tavattu.

Akitan sairauksista on kaiken kaikkiaan erittäin vaikeaa saada tietoja ulkomailta, etenkin Japanista rodun kotimaasta, jossa jalostuskoiria ei tutkita terveyden osalta.

4.3.3 Kuolinsyyt

Taulukko 8. Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmään ilmoitetut kuolinsyyt syntymävuosilta 1988-2012

Kuolinsyyt	Keskim. elinikä	Yht
Iho- ja korvasairaudet	5 vuotta 3 kuukautta	1*
Immunologinen sairaus	2 vuotta 5 kuukautta	6
• Immunologinen sairaus	2 vuotta 4 kuukautta	4
• Muu immunologinen sairaus	2 vuotta 7 kuukautta	2
Kasvainsairaudet, syöpä	6 vuotta 5 kuukautta	2
• Maksan, munuaisten tai suoliston kasvain	6 vuotta 5 kuukautta	2
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	1 vuotta 9 kuukautta	1
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	8 vuotta 8 kuukautta	1*
Luusto- ja nivelsairaus	6 vuotta 1 kuukautta	2
• Polven ristsidevaurio	10 vuotta 2 kuukautta	1
• Polvilumpion sijoiltaan meno, patellaluksaatio	2 vuotta 0 kuukautta	1
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	7 vuotta 9 kuukautta	2
Muu sairaus, jota ei ole listalla	5 vuotta 0 kuukautta	1
Pennun synnynnäinen vika tai	0 vuotta 9 kuukautta	1

epämuodostuma		
• Muu kehityshäiriö	0 vuotta 9 kuukautta	1
Sisäeriterauhasten sairaus	3 vuotta 0 kuukautta	1
• Diabetes, sokeritauti	3 vuotta 0 kuukautta	1*
Sydänsairaus	12 vuotta 3 kuukautta	1
• Muu sydämen sairaus tai vajaatoiminta	12 vuotta 3 kuukautta	1
Tapaturma tai liikennevahinko	7 vuotta 9 kuukautta	3
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 vuotta 5 kuukautta	13
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	11 vuotta 1 kuukautta	1
• Kohtutulehdus, pyometra	11 vuotta 1 kuukautta	1
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	6 vuotta 0 kuukautta	7
Kaikki yhteensä	7 vuotta 8 kuukautta	43

*) Amerikanakita

Tilastoa vääristää ennen vuotta 2000 akitaksi rekisteröidyt amerikanakitaita joita on tilastoissa yhteensä 7 kappaletta. Kaikkia kuolleita ei myöskään ole merkattu KoiraNet jalostustietojärjestelmään tai ilmoitettu rotuyhdistykselle.

4.3.4 Lisääntyminen

Taulukko 9. Keskimääräinen pentuekoko vuosina 2000-2012.

Vuosi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Pentuekoko	4,0	6,3	8,0	6,3	6,4	5,0	4,8
Vuosi	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Pentuekoko	4,1	3,2	5,0	4,1	4,2	6,4	

Rodussa on esiintynyt huonoa tiinehtyvyyttä, polttoheikkouksia, pentukuolemia (sekä kohtuun että parin päivän jälkeen syntymisestä) ja pieniä, kehittymättömiä pentuja. Keskimääräinen pentuekoko on pieni näinkin suurikokoiselle rodulle.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Akitoilla on hyvin usein kapea takaosa, mikä voi olla syynä ahtaisiin synnytyskanaviin ja olla osasyynä synnytysvaikeuksiin, joita rodulla satunnaisesti ilmenee. Takaosa on akitoilla myös monesti hyvin heikosti kulmautunut, mikä nostattaa luustollisten ongelmien määrää esim tapaturmaisista vaivoista joudutaan korjaamaan leikkauksilla. Heikko rakenne siis altistaa tapaturmille.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä hyvinvointi- ja terveysongelmista

- Autoimmuunisairaudet
 - SA
 - VKH/UDS
 - Allergiat
- Lonkkadysplasia

Rodun keskeisin ongelma on erilaiset autoimmuunisairaudet (erityisesti SA ja VKH/UDS), joista vapaita linjoja ei ole pystytty todentamaan. Autoimmuunioingelmat johtuvat kapeasta geenipoolista sekä siitä, että sairautta periyttäviä koiria käytetään jalostukseen. Autoimmuunisairauksien periytyvyydestä kiistellään ja niiden ei uskota olevan geneettisiä ja periytyviä sairauksia, vaikka ne sitä ovat.

Suomessa on käytetty jalostukseen lonkiltaan sairaita koiria (C-E), mikä osaltaan selittää lonkkadysplasian lisääntymistä. Ongelmaa on havaittu erityisesti tuontikoirilla. Mahdollisena syynä tähän on jalostuskoirien vähäinen tutkituttaminen rodun kotimaassa Japanissa.

4.4 Ulkomuoto

Rotumääritelmä kuvaa akitaa sanoin suurikokoinen, vankka, tasapainoinen ja voimakasrakenteinen; selkeät sukupuolten tunnusmerkit. Olemukseltaan koira on ylväs ja vaatimattoman omanarvontuntoinen, vahva ja kestävä. Akitalle tunnusomaisen rotuleiman antaa ilme, johon kuuluvat melko pienet, itämaiset silmät ja pienet, paksut, kolmionmuotoiset, kärjistään hieman pyöristyneet korvat, jotka ovat kallistuneet etuviistoon muodostaen niskan kanssa kauniin yhtenäisen kaaren.

Kaikkiaan rodun ulkomuodollinen laatu on parantunut selvästi viime vuosina. Akitan rotumääritelmän puitteisiin sopii kuitenkin erityyppisiä koiria ja koirakantamme onkin ulkomuodollisesti melko heterogeeninen. Yhtä oikeaa tyyppiä ei voida osoittaa. Rodun kotimaassakin on nähtävissä ulkomuodoltaan toisistaan eriäviä linjoja, jotka kuitenkin ovat kaikki rotumääritelmän mukaisia. Vaikka rotumääritelmään mahtuu erityyppisiä koiria, voidaan kuitenkin löytää yhteisiä piirteitä joissa on parantamisen varaa.

Selkein kehitys on tapahtunut amerikanakitan piirteiden vähenemisessä. Tyypillisiä virheitä ovat olleet liian pystyasentoiset ja vääränmalliset korvat, pyöreät silmät, raskas ja löysähuulinen kuono sekä plyysiturkki (liian lyhyt ja makaava karva) ja väärä väritys. Nämä piirteet ovat vähentyneet kannassa, mutta niitä esiintyy edelleen.

Tämän hetken silmiinpistävimmat ongelmat ulkomuodossa ovat kapearintaisuus ja heikot takaosat. Akitan tulee olla vahvaluustoinen, mutta ei kuitenkaan niin raskas kuin amerikanakita. Heikot takaosat ilmenevät liian suorina polvina ja kintereinä sekä pihtikinttuina. Myös etuosa voi olla liian kapea ja olka- ja kyynärkulmat riittämättömät. Takaosan ongelmat vaikuttavat myös liikkeisiin, joiden tulisi olla yhdensuuntaiset ja suorat. Etenkin takaliikkeissä on huomattavissa kapeutta ja kinnerahtautta.

Häntien muodossa on parantamista – hännän tulisi olla kaunis kieppi. Tällä hetkellä näkyy paljon häntiä, jotka ovat kärjestään veltoja tai liian tiukkoja tai koko häntä on vinossa ja makaa koiran selän päällä. Suurempi virhe on kuitenkin huono hännän asento, mikä johtuu lantion virheasennosta. Jos lantio ei ole oikeassa kulmassa, vaan liian alaspäin viettävä, vaikuttaa häntäkin asettuvan liian alas.

Korvat ovat kaiken kaikkiaan hyviä, mutta liian ohuita korvia esiintyy. Myös korvien kiinnityksessä on puutteita, liian etunojaisia tai pystyjä, sekä liian ylös tai alas kiinnittyneitä korvia tavataan.

Silmissä esiintyy paljon variaatiota, silmät voivat olla liian pyöreät ja ulkonevat tai liian pienet ja syvällä päässä. Liian vaaleita silmiä esiintyy.

Joillain koirilla on kapea pää, mikä on epätoivottavaa. Löysiä huulia esiintyy etenkin uroksilla.

Jäniksenkypäliä esiintyy, etenkin löysiä takakypäliä.

Turkkien väreissä on parantamista. Punaiset saisivat olla syvemmän punaisia, haalistuneita punaisia esiintyy paljon. Värin pitäisi ulottua myös raajoihin ja kasvoissa silmien alle ja mielellään myös kuononselälle. Punaisilla esiintyy myös nk. seesamikarvoja,

jotka eivät ole toivottavia. Brindleillä tulisi olla enemmän ja tasaisemmin jakautuneita raitoja. Brindleillä voisi olla vaaleampi urajiro (urajiro = valkosävyistä karvaa kuonon sivuilla, poskissa, leuan ja kaulan alapuolella, rinnassa, rungon alla, hännän alapuolella ja raajojen sisäpuolella). Valkoisilla esiintyy paljon keksinväriä korvissa ja selässä, mikä on epätoivottavaa.

Kokonaisuutena akita on rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan luonnollinen ja liioittelematon.

Näyttelyaktiivisuus

Näyttelyaktiivisuus on melko suuri rodun lukumäärään nähden ja viimeisen 12 kuukauden aikana näyttelykäyntejä rodulle onkin KoiraNetin tietojen mukaan kertynyt 274 kappaletta 58:sta näyttelystä. Viimeisen 4 vuoden aikana (2009-2012) näyttelykäyntejä on kertynyt yhteensä 752 kappaletta 180:stä eri näyttelystä. Osallistujamäärät ovat usein 1-10 koirakon luokkaa ja näyttelyistä riippuen mukana saattaa olla muutamia ulkomailta matkustaneita osallistujia. Rodun erikoisnäyttelyissä osallistujamäärät ovat suurempia (10-20 koirakkoa), sekä Messukeskuksen Voittaja-näyttelyissä (20-35 koirakkoa). Jälkimmäiseen osallistuvat usein suomalaisten akitojen lisäksi ulkomailta kisaamaan tulleet koirat.

Akitojen saamat laatuarvostelut näyttelyistä jakautuvat melko tasaisesti erinomaisen (ERI) ja erittäin hyvän (EH) välille, joskin muutamia hyvän (H), tyydyttävänkin (T) ja hylätyn (HYL) laatuarvostelujakin on jaettu. Arvostelun estymisiä (EVA) on kirjattu myös muutama kappale viimeisen vuoden ajalta.

Vuoden 2012 Akitojen erikoisnäyttelyn tuomarina toiminut Kirsi Tevalin kirjoitti Akita ry:n lehteen pienimuotoisen tiivistelmän näyttelyssä esitetyistä koirista. Näyttely järjestettiin Heinolassa 15.9.2012 ja siihen osallistui 22 akitaa, joista kaksi urosta ja neljä narttua saivat SA:n. Tässä lainauksia suoraan tuomarin kirjoittamasta tekstistä:

”Tavallisimmista heikkouksista haluan mainita suorat takakulmaukset ja voimattomat töksähtelevät liikkeet. On surullista kun seistessä aivan ryhdikäs ja uskottava koira ei tunnu pääsevän eteenpäin. Kinnerahtaita takaliikkeitä ja heikkoja takakulmauksia oli etenkin uroksilla.”

”Rodunomaisia päitä oli hyvin monta, samoin kauniita ilmeitä. Väriytykset olivat kunnossa, lähes kaikilla oli erittäin kirkkaat ja hienot värit. Karvanlaatu tuntui hyvältä, moni oli tosin jo vaihtamassa syysturkkia ylleen. Monella koiralla oli tavattoman kauniit ääriviivat korvien kärjestä jatkuen taakse niskankaareksi, minulle tärkeä kaunis yksityiskohta tässä rodussa.”

5 Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

Vanhan jalostustavoiteohjelman tavoitteet	Arviointi; kuinka tavoitteissa onnistuttu 2008-2012	Syyt
1.YLEISET JALOSTUSTAVOITTEET		
1.1. Terveys ja lisääntyminen	Lonkkien osalta tervelonkkaisten osuus on hieman vähentynyt, tällä viisi vuotis kaudella se oli 64% ja tavoite oli 75%. Edellisellä laskenta kaudella(2003-2007) tervelonkkaisten osuus oli 68%. Silmäsairauksia on todettu, kun aikaisemmin niitä ei ollut ollenkaan.	Jalostuksessa on yhdistetty sairaslonkkaisia koiria (C-C ja C-D yhdistelmiä). Viime vuosina tuontikoirilla on hieman lisääntynyt huonot lonkat, mihin mahdollisesti syynä se ettei rodun kotimaassa panosteta koirien lonkkien tutkimiseen.
1.2. Luonne	Kannassa esiintyy arkoja yksilöitä, joissa korostuu varautuneisuus uusia asioita ja tilanteita kohtaan. Arkuus on yksi periytyvimmistä luonteenpiirteistä. Koira-aggressiivisuus ei ole lisääntynyt, jos ei vähentynytäkään, mutta koiranomistajien valveutuneisuus ja luonteenpiirteen hallinta on parantunut.	Arkoja yksilöitä on käytetty jalostukseen.
1.3. Käyttöominaisuudet	Akita on edelleen rotuna keskimääräistä vaativampi kasvatettava. Kasvattajien pitää haastatella pennunostajat tarkoin ja arvioida onko akita sopiva rotu perheelle.	
1.4. Ulkomuoto	kts. Kohta 4.5	
2. JALOSTUKSEN PAINOPISTE		
2.1. Jalostuspohja	Tuontikoirat 20 urosta ja 24 narttua. Jalostukseen käytetty 23 eri urosta ja 35 eri narttua.	
2.2. Terveys	<p>Jalostukseen käytetyistä uroksista SA:ta on periyttänyt neljä urosta, VKH/UDS:ää on periyttänyt kaksi urosta. Yksi näistä uroksista on periyttänyt molempia sairauksia.</p> <p>Jalostukseen käytetyistä nartuista SA:ta on periyttänyt neljä narttua, VKH/UDS:ää on periyttänyt kolme narttua. Jalostukseen käytetyistä nartuista kolme on sairastunut</p>	

	SA:han ja niistä yksi on sairastunut myös VKH/UDS:ään. Kahden sairastuneen nartun jälkeläisillä ei ole todettu autoimmunisairauksia rotuyhdistykselle tulleiden tietojen mukaan.
2.3. Tyyppi ja rakenne	Ulkomuodollisesti rotu on Suomessa saavuttanut eurooppalaisen tason. Amerikkalaiset piirteet ovat häviämässä kannasta. Koirilla on paremmat japanilaiset ilmeet. Suomen akitakannassa on koiria, jotka eivät yllä rotumääritelmän mukaisiin mittoihin. Suoria takakulmauksia on alkanut ilmenemään koirilla.
3. JALOSTUKSEEN LIITTYVÄT MÄÄRÄYKSET JA OHJEET	
3.1. Ulkomuoto	Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yhdistelmät ovat täyttäneet ulkomuotosuosituksen näyttelystä vähintään laatuarviointi EH. Poikkeuksena käytetty kahta urosta ja neljää narttua, joilla ei näyttelytulosta. Lisäksi käytetty yhtä narttua, jolla paras tulos on laatuarviointi H.
3.2. Terveyttä ja lisääntymistä koskevat ohjeet	Jalostuksen ikäraja suosituksia ei ole aina noudatettu. Jalostukseen on tietoisesti käytetty koiria, jotka ovat periyttäneet autoimmunisairauksia. Kahta urosta on käytetty yli rotuyhdistyksen suositeleman raja-arvon. Yksi pentue alle vuoden ikäiselle urokselle. Muuten suosituskä monessa tapauksessa alitettu muutamilla kuukausilla astutushetkellä.
3.3. Luonne	Muutamassa tapauksessa on arkaa koiraa käytetty jalostukseen. Arkuuden astetta on vaikea arvioida. Akitan luonneominaisuuksiin kuuluu pidättyväisyys. On vaikea arvioida milloin koira on pidättyväinen ja milloin arka. Akitan kasvuun voin kuulua nuorena vaihe, jolloin ne ovat epäluuloisia uusia asioita kohtaan. Riippuu paljon tämän ikäkauden kasvatuksesta, mihin suuntaan luonne kehittyy. Aikuisena hankitun akitan todellista luonnetta voi olla tästä syystä vaikea arvioida. Arkuus on kuitenkin yksi

		vahvimmiten periytyvistä luonteen ominaisuuksista joten varsinkaan arkaa narttua ei tule koskaan käyttää jalostukseen, koska se voi paitsi periyttää myös opettaa omalla käytöksellään arkuutensa jälkeläisilleen.
3.4. Käyttöominaisuudet	-	
3.5. Kasvattajaa, koirankauppaa, maahantuontia yms. koskevat määräykset ja ohjeet	Kaikenkaikkiaan ohjeita on noudatettu kohtalaisen hyvin. Yhdistyksen suosituksen vastaisesti on kuitenkin tietoisesti tehty jalostuksen tavoiteohjelman vaatimuksia täyttämättömiä pentueita.	

6 Jalostukseen tavoitteet ja toteutus

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Akita on tulevaisuudessakin ennen kaikkea seurakoira. Koirat ovat luonteeltaan tasapainoisia ja rauhallisia. Rodun luonne ja status seurakoirana eivät kuitenkaan estä koirien käyttöä esimerkiksi metsästyskoirien jäljestyskokeessa tai muussa rodun alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisessa harrastuslajissa. Rotu kehittyy luonteeltaan tasapainoisemmaksi ja varmemmaksi. Luonteen osalta on tavoitteena parantaa koirien luonnetta niin, ettei arkoja yksilöitä esiintyisi. Myös dominointitaijumusta pyritään lieventämään.

Koska autoimmuunisairaudet ovat lisääntyneet ja täysin uusia perinnöllisiä sairauksia on ilmentynyt Suomen akitakannassa, pyritään vähentämään SA-, VKH/UDS- ja muihin sairauksiin sairastuneiden koirien määrää tiedottamalla kasvattajia sekä muita harrastajia ylläpitämällä avointa rekisteriä sairastuneista yksilöistä. Terveiden osalta tavoitteena on pitää autoimmuunisairaudet hallinnassa populaatiotasolla, sekä säilyttää tilanne silmien osalta. Lonkkaniveldysplasian osalta pyrimme parantamaan tervelonkkaisten koirien osuutta vähintään 75%:n tutkituista koirista seuraavalla viisivuotiskaudella.

Rodun geenipooli on todella kapea ja rotua vaivaavat pahat autoimmuunisairaudet. Tavoitteena on edelleen pyrkiä sekä säilyttämään että lisäämään populaation geneettistä monimuotoisuutta. Sukusiitosta pyritään välttämään. Tavoitteena on maksimoida tehollinen populaatiokoko käyttämällä mahdollisimman tasapuolisesti kaikkia jalostussuosituksia täyttäviä koiria. Tulevaisuudessa pyritään hakemaan lupaa roturisteytykselle, millä pyritään lisäämään akitan geneettistä monimuotoisuutta ja myös vähentämään autoimmuunisairauksien riskiä rodussamme.

Rotu kehittyy ulkomuodoltaan entistä enemmän rotumääritelmän mukaiseksi, ensisijaisena tavoitteena ulkomuodon suhteen on parantaa koirien rakennetta ja rotuleimaa. Yhdistelmää suunniteltaessa tulee katsoa, ettei molemmilla vanhemmilla ole samaa heikkoutta. Etu- ja takajalkojen kulmaukset sekä eturinnan ja rungon kapeus ovat ongelmia, jotka voivat vaikuttaa koiran terveyteenkin. Korvien koko ja asento ovat melko voimakkaasti periytyviä ominaisuuksia ja korvat vaikuttavat paljon koiran rotutyypilliseen ilmeeseen. Silmissä huomiota tulee kiinnittää erityisesti niiden muotoon. Ilmeessä tulee muutenkin pyrkiä japanilaisempaan olemukseen ja välttää amerikanakitan piirteitä.

Hännän muoto on hankalammin jalostettava. Tärkeintä on kiinnittää huomiota lantion asentoon, joka vaikuttaa hännän asettumiseen oikein, myös liian tiukkahäntäisten tai liian löysähäntäisten yhdistämistä kannattaa välttää. Akitojen väriin tulee kiinnittää huomiota. Esimerkiksi kahta hailakkaa punaista ei kannata yhdistää. Kaikki kolme väriä tulee säilyttää kannassa. Kaikki ulkomuodolliset seikat ovat pitkän aikavälin tavoitteita.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

PEVISA-ohjelma

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei saa astutushetkellä olla 24 kk vanhempi.

PRA:ta, perinnöllistä kaihia, gRD:ta, tRD:ta tai PHTVL/PHPV-sairauden asteita 2-6 sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä.

Lonkkaniveldysplasian raja-arvo on D ja lonkkakuvaustuloksen D saanut koira voidaan parittaa vain tuloksen A tai B saaneen koiran kanssa.

Jos koiralla on todettu mRD tai PHTVL/PHPV aste 1, voidaan se parittaa vain kyseisen sairauden osalta terveeseen koiran kanssa.

Arkaa tai aggressiivista koira ei saa käyttää jalostukseen.

Rotuyhdistyksen suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Jalostukseen käytettävän koiran tulee olla iältään vähintään 24 kk vanha.

- Odottamalla vähennetään riskiä, että jalostuskoira sairastuu jo jälkeläisiä tuotettuaan
- Jos käytetään koira jalostukseen nuorempaan, tulee väli seuraavaan pentueeseen olla uroksella 1 vuosi ja nartulla 1,5 vuotta.
- Suositellaan, että nartun pentueiden välillä on vähintään 1,5 vuotta, jotta edellisen pentueen terveydestä ehditään saada luotettavampaa tietoa.

Koira ei saa sairastaa SA:ta tai VKH/UDS:a tai olla sairaan koiran vanhempi tai pentu.

Ei suositella yhdistettäväksi koiria, joilla molemmilla on SA tai VKH/UDS –diagnosoitu pentuesisar

Pyritään pitämään geenipooli mahdollisimman laajana

- yhdistelmää ei tule toistaa ilman hyvää syytä (esim. ensimmäisestä pentueesta ei ole saatu jalostuskoiraa)
- Koiran pentueiden prosentuaalinen osuus viimeisen neljän vuoden aikana syntyneistä pennuista ei tule ylittää 5% (vuosien 2009-2012 rekisteröintien mukaan laskettuna tämä olisi 11 pentua) tai sillä saa olla enintään 3 pentuetta viimeisen viiden vuoden aikana.
- sukusiitosta ei tule harjoittaa. Linjausta, jossa sukusiitoskerroin on yli 6,25 % viidellä sukupolvella laskettuna ei suositella.

Koiran tulee olla palkittu vähintään laatuarvostelun EH-palkinnolla virallisessa näyttelyssä nuorten tai avoimessa luokassa.

6.3 Rotuyhdistyksen toimenpiteet

Rotuyhdistys seuraa rodun populaation kehitystä ja rakennetta ja tilanteesta tiedotetaan jäsenille yhdistyksen jäsenlehdessä ja kotisivuilla. Rotuyhdistys kokoaa myös rodun vuosikirjan, joka sisältää näyttely- ja terveystulokset, tuonnit ja syntyneet pentueet.

Harjoitetaan avointa tiedotusta ja seuranta autoimmuunisairauksien esiintymisestä. Yhdistykselle ilmoitetut sairastuneet koirat julkaistaan jäsenlehdessä ja kotisivuilla. Lehdessä ilmoituksen yhteydessä todetaan myös sairastuneen koiran vanhemmat ja jälkeläiset, joiden jalostuskäyttöön sairastapaus vaikuttaa.

Rotuyhdistys toimii aktiivisesti mukana SA-tutkimuksessa ja muissa rotua koskevissa tutkimuksissa. Yhdistys pyrkii keräämään näyttöä Helsingin yliopiston ja Folkhälsanin ylläpitämään koirien geenipankkiin järjestämällä joukkonäytteenottoja erilaisten tapahtumien yhteyteen. Jäseniä tiedotetaan säännöllisesti tutkimuksien etenemisestä.

Luonteen kehitystä tuetaan järjestämällä luonnetestejä ja MH-kuvauksia mahdollisuuksien mukaan ja kannustetaan jäseniä osallistumaan niihin.

Ulkomuodon osalta jalostusta tuetaan järjestämällä jalostustarkastuksia, julkaisemalla vuosikirjaa ja ylläpitämällä jalostusuroslistaa.

Jalostustoimikunta toimii akitan jalostusneuvontaa antavana elimenä ja pyydettyessä tarkastaa suunnitellut yhdistelmät jalostuksen tavoiteohjelman mukaisuuden osalta.

Pentulistalle ilmoitetut pentueet tarkastetaan automaattisesti ja niiden status julkaistaan ilmoituksen yhteydessä.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Terveyden suhteen vakavin uhka on autoimmuuteettisairauksien yleistyminen. Myös lonkkatuloksiin, muihin rakenneongelmiin ja silmänsairauksiin väheksyvästi suhtautuminen on uhka. Luonteen kehityksen uhkana voi olla hermorakenteeltaan heikkojen ja arkojen tai vihaisten koirien käyttö jalostukseen. Mahdollisuus populaation, luonteen, ulkomuodon kuin terveydenkin suhteen on uusien, harkittujen tuontien saaminen Suomeen. Luonteen arvioiminen olisi helpompaa, jos useampi koira kävisi luonnetestissä. SA- sairauden osalta mahdollisuus on geenitestin saaminen jalostuksen avuksi ja mahdollinen roturisteytys.

Koska Suomen akitapopulaatio on suhteellisen pieni, pahin yksittäinen uhka on yksittäisen koiran liiallinen jalostuskäyttö, sillä se pahimmillaan voi vaikuttaa lähes koko populaation terveydelliseen tilaan. Liikakäyttöä ja muitakin uhkia pyritään ehkäisemään jalostuksen tavoiteohjelman suosituksin sekä populaation rakenteen sekä terveyden seurannalla ja tiedotuksella rodun harrastajille. Uutta jalostusmateriaalia on vaikea löytää, koska mitä pitemmälle koirien sukupuita tunnetaan alkaa siellä ilmenemään samat koirat ja kaikki vaikuttavat olevan jotain kautta sukua keskenään.

Ulkomuodon osalta uhkana on sokeus koirien virheille, niitä ei tiedosteta tai ei edes haluta tiedostaa. Ulkomuodon osalta ongelmiin voidaan varautua tuomarikoulutuksilla, kutsumalla erikoisnäyttelytuomari rodun kotimaasta ja julkaisemalla yhdistyksen lehdessä ulkomuotoa koskevia artikkeleita.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Akitan jalostusta ohjaa yhdistyksen hallituksen alainen jalostustoimikunta, jonka puheenjohtaja ja toimikunnan jäsenet valitaan vuosikokouksessa. Toimikunnassa olisi hyvä olla Kennelliiton jalostusneuvojakurssin hyväksytysti suorittanut henkilö. Toimikunnan koko on avoin.

Jalostustoimikunta valvoo ja ylläpitää jalostusuro- ja pentuvälityslistaa sekä julkaisee jalostustilastoja yhdistyksen lehdessä ja vuosikirjassa. Toimikunta antaa kysyttäessä jalostusneuvontaa, valitsee koirat kollegioihin ja koulutustilaisuuksiin ja laatii koulutusmateriaalia. Pentuvälityslistalla julkaistaan myös pentueet, jotka eivät kaikin osin täytä JTO:n vaatimuksia. Tällöin pentueen kohdalla mainitaan kohdat, jotka eivät toteudu. Näin toimien pennunostajalla on mahdollisuus vertailla ja saada puolueetonta tietoa eri pentueista.

7 Lähteet

Kirjat

Akita, Japan Kennel Club, Inc., 1998

Internet

<http://jalostus.kennelliitto.fi> (tarkistettu 31.12.2011)

<http://kennet.skk.se/hunddata/>

https://kotisivukone.fi/files/heti.tarjoaa.fi/tiedostot/artikkelit/2011/edistyminen_lonkat.pdf
(Tarkistettu 10.8.2013)

<http://www.flatti.net/jalostus/sairaudet.htm> (tarkistettu 10.8.2013)

<http://www.wuac.info/> (tarkistettu 12.1.2011)

<http://www.akitapedigree.com> (tarkistettu 31.12.2011)

http://files.kotisivukone.com/heti.tarjoaa.fi/tiedostot/artikkelit/koiranet_jalostuspohja.pdf
(tarkistettu 10.8.2013)

http://www.vetmed.helsinki.fi/hyvinvointikeskus/dokumentit/koiran_periytyva_persoonallisuus_161110.pdf (tarkistettu 10.8.2013)

Muu materiaali

Kennelliiton jalostusneuvojan peruskurssi kurssimateriaali 2007

Kennelliiton jalostusneuvojan jatkokurssin kurssimateriaali 2010

Kennelliiton jalostusneuvojien peruskurssi kurssimateriaali 2013

Androgen receptor gene polymorphisms are associated with aggression in Japanese Akita Inu. (Konno A, Inoue-Murayama M, Hasegawa T. Biol Lett 2011 Mar 30)

Uveodermatologic (VKH-like) syndrome in American Akita dogs is associated with an increased frequency of DQA1*00201. (2005) Angles JM, Famula TR, Pedersen NC.

Sebaceous adenitis in the Akita: clinical observations, histopathology and heredity. (2001) Reichler IM, Hauser B, Schiller I, Dunstan RW, Credille KM, Binder H, Glaus T, Arnold S.

Genetic characterization of healthy and sebaceous adenitis affected Standard Poodles from the United States and the United Kingdom. (2012) Pedersen NC, Liu H, McLaughlin B, Sacks BN.